

טורים צבאיים

שני שלבים -- והשלב המכריע

סטרטגיקוס

הזה, תהיה המלחמה נגדרת והולכת ללא הכרעה. כי מעמד היהודים בארץ-ישראל הוא כזה, שאין הם יכולים לנצח באמצעים טריטוריאליים בלבד; אם גם יכבשו את הארץ כולה, כשצבאות הערבים עומדים בגבולות בלתי-מנוצחים, תוסיף ההכרעה הצבאית להיות מהם והלאה.

מה סיבתו של חוסר הריכוז בכוחו של צבא ההגנה? יתכן כי המישגה היה בדרך ההכנה של ציוד ההגנה לשלב המלחמה הנידון. ההתערבות הבריטית ודאי שגרמה לרפיון ההכנה ולהכרח לש" מור טיפוסי כלים מסוימים בסוד. מעמדן של ירושלים וצפת וכמה וכמה ישובים אחרים היה דל כל כך מבחינת הציוד ב־14 במאי שלא היתה באמת כל אפשרות של ריכוז כוח. הדבר היחיד שבגדר האפשר היה להחזיק מעמד, לשמור את האש ולקוות לימים טובים מאלה. למזלם של היי- הודים פיזרו אף הערבים את כוח-האש שלהם בסידרת התקפות שלא הצליחו. בינתים באה התמוטה ברוח הערבים.

במערכות טבריה, צפת וחיפה היתה המלחמה בממדים גדולים מעט יותר אך לא למעלה משיעור בטליון. אספקטים שונים שימשו כאן בערבוביה, וקשה לומר מה היה היסוד שהכריע בשבירת בט" חונם העצמי של הערבים.

אחרי 15 במאי שונתה תמונת המלחמה. בח" זיתות של הלגיון הערבי ושל המצרים הופיעו גורר- מים חדשים, ראשית הופעתם לאט-לאט ובפחות הדגשה בגיזרה המצרית, אש תותחים מרוכזת, התקפת טאנקים לעת מצוא, אבל רק לעתים רחוקות בתמיכת חיל-רגלים. גם הלגיון הערבי גם המצרים עוד קיוו לנצחון זול בהשליכם את יהבם על ירייה והפגזה ארוכת-טווח. שיטות כאלו עוד לא הצליחו מעולם בתולדות המלחמות — כל זמן שרוחם של האנשים לא נשברה, שיטות אלו נכשלו גם בנגבה גם בירושלים וגם במקור מות אחרים בארץ.

אך מכמה וכמה בחינות היתה מערכת לאט- רון המערכה החשובה והמענינת ביותר, כאן בלטו

יש שעה בכל מלחמה כשראו להתעלם מן הרגשות ולשכות את מליצת הרהב של התעמולה. שעה זו הגיעה כתום ההפוגה ובהתחדש המלחמה ב־10 ביולי. שתי בחינות לכל מלחמה: הבחינה הסובייקטיבית, האנושית, לעתים מרהיבה ולעתים איומה; והבחינה האחרת, השופטת משפט קר ונטול-רגש את מאזן הכוחות ואת התקדמות הלוחמים לקראת מטרתם. למען הדיוק חובה עליה להתעלם מן הצד הרגשי: אין לפניה אלא התוצ" אות, ההישג והכשלון, סקירה קצרה זו על המלחמה עד לראשית ההפוגה ב־9 ביוני אינה עוסקת אלא בשיקול קר ו"לא-אנושי" של התור- צאות.

המערכה בארץ-ישראל, אשר באה באמת אך ימים קצרים לאחר הגדולה במלחמות כל תדור- רות דמתה בחדשיה הראשונים דמיון קלוש מאד לאשר קרה בין 1939 ל-1945, התמונה בשני המחנות כאחד העלתה זכר ימי-הבינים יותר מזכרו של הזמן החדש. המלחמה ניטשה בין קבוצות קטנות, כשהאחת מחזיקה בעמדות ובישבים, והאחרת מתקיפה אותם ושמה עליהם מצור בנוסח ימי הבינים. הערבים שמו הסגר על דרכי הספקה; היהודים ניסו להעביר שיירות. הערבים הסתערו על נקודות התישבות יהודיות; היהודים החזיקו בכל אחת מהן, המלחמה התנהלה תוך קרבות בין "צורות קטנים" המפוזרים ברחבי הארץ.

כבימי הבינים הרעיון העיקרי היה כאן להחזיק בשטחים או לכבשם. נראה היה כאילו שני הצבאות נכנס בהם דיבוק הגיאוגרפיה של ארץ-ישראל, הלקח העיקרי של כל מלחמות הזמן החדש מימי נפוליאון — הצורך לרכז את הכוח — נדחה ונשכח עד לקרב הגדול הראשון על דרך ירושלים ליד הקאסטל. אבל גם אז נראה היה כי תפיסת עמדות נחשבה לעיקר ולמיגור חילות הערבים לא הושם לב.

כשאנו מביטים לאחור נראה לנו איפוא כי הרבה ממרץ-הקרב של שני הצדדים הלך לאיבוד והופץ ללא צורך, כל עוד ימשך המצב

עינינו הרואות שכמה מן המיבצעים שנועדו לתפוס שטחים שכרם היה מפקפק כל זמן שלא היה די כוח־אדם להחזיק במה שנכבש. בגסיבות אלו תיתכן רק תשובה מכרעת אחת לבעיה הצבאית המוצגת לפנינו בארץ. אם יש ברצון היהודים להכריע במלחמה ולהקים את עליונותם עליהם לאחוז בדרך מלחמתו של פרידריך הגדול: לצעוד לא לשם כיבושה של עמדה חשובה זו או אחרת, אלא על מנת לפגוש פנים אל פנים את חילותיהם העיקריים של אויביהם בזה אחר זה, ולנצחם נצחון חרוץ על ידי הפתעה ויתרון מהיר רות.

הבעיה הצבאית לאמתה היא איפוא זו: מי יוכל לרכוז חילו ביתר עצמה וביתר מהירות? לכאורה, יש בידי הצבא הישראלי, על קו־התח" בורה הפנימיים שלו, הקצרים והטובים, וללא סייבוכים פוליטיים יתרים, לעשות את הדבר — אם ישכיל להיפטר מכמה מעצורי נפש שעדיין שולטים בו.

במובהק טעויות החישוב וביחוד ההתעלמות מן הריכוז, לערבים היה יתרון זה במערכת לאטרון מלכתחילה, שבידם היה לבחור ולצוות היכן יהיה הקרב נטוש בתנאים נוחים להם, צבא ההגנה לא היה בידו לעשות דבר נגד זאת. מוכרח היה לפתוח את הדרך לירושלים, וזו מוכרחת היתה להיפתח בלאטרון.

המענה האפשרי היחיד ליתרון זה של הערבים היה שילוב יסוד ההפתעה באורח ההתקפה ובחירת זמנה. הדבר לא נעשה. ההתקפה החלה, אולי בהכרח, ללא הכנה מספקת וללא חשאיות מספקת באזור הקרב. החיל שנועד מלכתחלה למטרה חשובה כל כך היה חלש מדי. הוא הוגדל טפין טפין, משהוכר הדבר, ושינוי התכנית אחרי המידחה הראשון לא היה מספיק כדי להפיתע את הלגיון הערבי, מכיון שנתעורר על הצפוי, כך נגררה המערכה עד לסיומה הבלתי־מוכרע בבוא ההפוגה, כשהערבים עדיין מחזיקים בדרך והיהודים מקילים במעט את הלחץ על ירושלים.

לפני ימים אחדים שאל אותי אחד הבחורים העובדים בסוכנות: הייתי רוצה לדעת איזו צורה תלבשנה המהומות הבאות... אמרתי: נדמה לי, שלא תהיינה עוד מהומות בארץ... ההתנגשויות בארץ עכשיו תהיינה לשם הכרעה בגורלה של הארץ, ואי אפשר יהיה לקרוא להן בשם מהומות. זו תהיה מלחמה קטנה, ובמצב שעוד לא היה כמות.

אכנס גם במאורעות האחרונים כבר נעשו נסיונות של הגשת עזרה לערבי ארץ־ישראל מצד ארצות שונות. המציאו להם מנהיגים כמו קאוקג'י, למשל, נתנו לאנשי הכנופיות מפקדים צבאיים, וגם קצת נשק, אבל לא ניתנה אותה עזרה צבאית־מדינית שעלולה להינתן הפעם. אם תהיה מלחמה על גורל הארץ, עלולה לבוא גם התערבות גדולה יותר מצד הארצות השכנות. ועוד דבר: בינתיים קמו כוחות לוחמים לאו דווקא בקרב העמים השכנים — קמו כוחות לוחמים גם בקרב ערביי ארץ־ישראל עצמם. אגב, הצבא הערבי הטוב ביותר נמצא עכשיו בארץ. אפילו המדינות הערביות העצמאיות, כמו עיראק, מצרים, ערב הסעודית, — אין להן צבא מצוייד ומאומן כחיל הספר או הלגיון הערבי בארץ־ישראל. זהו הצבא הטוב ביותר שיש לערבים. צבא זה גם הוכיח, שהוא הדור הכרת סולידריות ערבית־לאומית... מה התפקיד שצבא זה עלול למלא בזמן סכסוכים בארץ־ישראל, אין איש מאתנו יכול לדעת. והסכנות שאנחנו עומדים לפניהן עכשיו, אי אפשר להשוותן לסכנות שעמדנו בפניהן אפילו במאורעות האחרונים.

הדבר שנתגלה לנו כי אנחנו צולעים בו ביחוד הוא בשטח הכנת החומר האנושי... הכנת החומר האנושי שישנו בארץ לקראת הסכנות העלולות להיות צפויות לנו, הכנת גרעינים שיוכלו להפוך את כולנו, את כל הדור הצעיר בארץ, לחיל לוחם בשעת הצורך — עלי לומר, שכאן לא התקדמנו במידה מספקת כלל וכלל, ואנחנו נתקלים בקשיים עצומים על כל צעד ושעל.

א ל י ה ו ג ו ל ר מ ב, 19 ביוני 1944

(ביום עיון לפעילי מפלגת פועלי א"י בקיבוץ המאוחד)